

Vén Európa – október elseje, az idősök világnapja

Tartalom

Demográfiai szakadék.....	1
Idősödés és munkaerő-piaci részvétel.....	1
Nyugdíjazás és jövedelmi helyzet.....	2
A minden korosztály számára kedvező társadalom.....	2

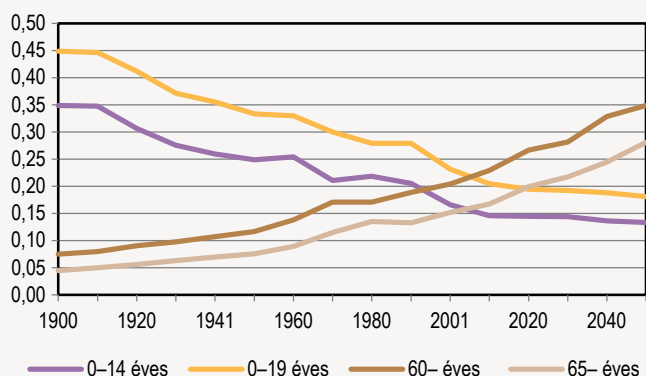
Az Európai Bizottság 2002 márciusában „Európa válasza a világ öregedésére – gazdasági és társadalmi fejlődés előmozdítása egy öregedő világban” címmel közleményt intézett a Tanácshoz és az Európai Parlamenthez. Ezzel a dokumentummal járult hozzá az Európai Bizottság az öregedéssel foglalkozó második világkonferenciához. A közlemény szerint Európában elsősorban a demográfiai öregedéssel kell szembenéznünk. Amíg a Föld népességében az idős emberek aránya 10% körüli, addig az EU-15 tagállamaiban meghaladja a 20%-ot. A népesség-előreszámítások szerint 2050-ben a 60 évesnél idősebbek az európai népesség 30–40%-át teszik majd ki.

Demográfiai szakadék

A generációs arányok mellett az öregedést mutató indikátorok közül fontos jelzőszám a fiataloknak és az idősöknek az aktív korúakhoz viszonyított aránya, melyet fiatalkori, illetve időskori függőségi aránynak nevezünk. Az időskori függőségi arány növekedésével, illetve a fiatalkori függőségi arány csökkenésével kijelölt metszéspontok a társadalom öregedésének fordulópontjai. Az 1990-es évek elején Magyarországon a 60 évesnél idősebbek száma már több volt, mint a 0–14 éveseké. Jelenleg nemcsak a 60, de a 65 évesnél idősebbek száma is magasabb a 14 évesnél fiatalabbakénál, és ez utóbbiak száma olyan gyorsan emelkedik, hogy a 2020-as években már a jóval népesebb, 19 évesnél fiatalabb korosztály létszámát is meg fogja haladni.

1. ábra

A fiatalok és idősök aránya

Forrás: Népszámlálások.

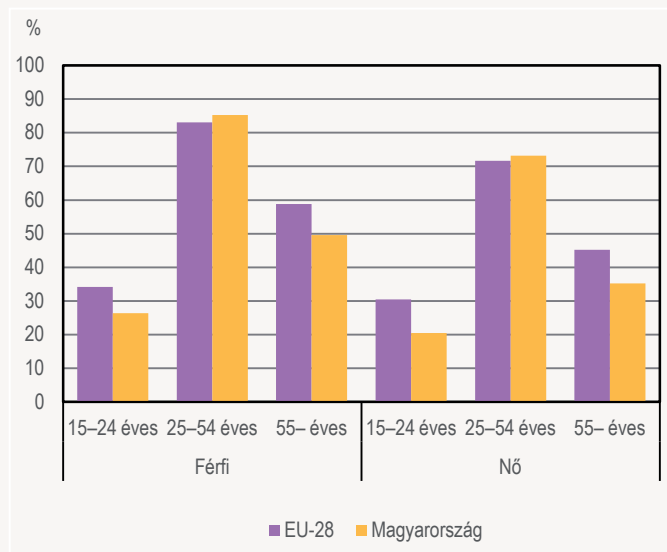
A népesség öregedése a demográfiai változások alapfolyamata. A demográfiai átalakulással párhuzamosan a munkaerő-piaci szektor is jelentős változások előtt áll, hiszen a társadalom öregedésével a munkaerő-piaci struktúrájának is alkalmazkodnia kell az egyre öregedő és csökkenő létszámú munkaerő-állományhoz.

Idősödés és munkaerő-piaci részvétel

Magyarországon az idősödő nemzedékek foglalkoztatási aránya európai összehasonlításban különösen alacsony. A munkaerő-felmérés adatai szerint az Európai Unióban az 55–64 éves férfiak átlagosan 60%-a volt foglalkoztatott státusú, hazánkban ennek a fele. A 55–64 éves nők foglalkoztatási rátája is 10 százalékponttal elmarad az uniós 45%-tól.

2. ábra

Foglalkoztatási ráta az Európai Unióban és Magyarországon korcsoportonként és nemeként, 2014

Forrás: KSH munkaerő-felmérés és kiegészítő felvételei.

A munkaerőpiacról a nyugdíjazással kivonuló munkaerő-állomány azonban szándékai szerint nem lép ki véglegesen a termelő szektorból. Ugyan a nyugdíjas évekre tervezett elfoglaltságok egyik legfőbb eleme a fiatalabb generációról való gondoskodás (mind a nők, mind a férfiak 86%-a tervezi, hogy nyugdíjas éveiben jelentős szerepet vállal majd az unokák gondozásában, felügyeletében), a nyugdíj mellett munkát vállalni szándékozók aránya ugyancsak jelentős. A megkérdezettek felének a nyugdíjas évekkkel kapcsolatos elképzelései között szerepel, hogy életének ebben az időszakában is valamilyen formában munkát vállal. A teljes vagy részmunkaidőben visszatérni szándékozók közel kétharmada meg is valósítja ezt az elképzelését. A nyugdíj mellett kötetlen munkaidőben dolgozni szándékozó férfiak 40, míg a nők 36%-ának sikerül újra bekapcsolódnia a munkaerőpiacra.

Nyugdíj melletti munkavállalás, tervek és valóság, 2013

1. tábla

(%)

Megnevezés	Tervezte	Terveit megvalósította
Férfi		
Kötetlen munkaidőben vállal munkát	54,4	22,9
Valamilyen vállalkozásba kezd	18,2	10,3
Teljes vagy részmunkaidőben munkát vállal, alkalmazottként	38,6	26,4
Mezőgazdasági jellegű jövedelemkiegészítő munkát végez	25,5	15,6
Jelentős részt vállal a gyermekek, unokák gondozásában, felügyeletében	86,6	40,6
Nő		
Kötetlen munkaidőben vállal munkát	51,9	18,9
Valamilyen vállalkozásba kezd	11,8	4,5
Teljes vagy részmunkaidőben munkát vállal, alkalmazottként	39,3	24,7
Mezőgazdasági jellegű jövedelemkiegészítő munkát végez	16,2	7,7
Jelentős részt vállal a gyermekek, unokák gondozásában, felügyeletében	86,8	55,3

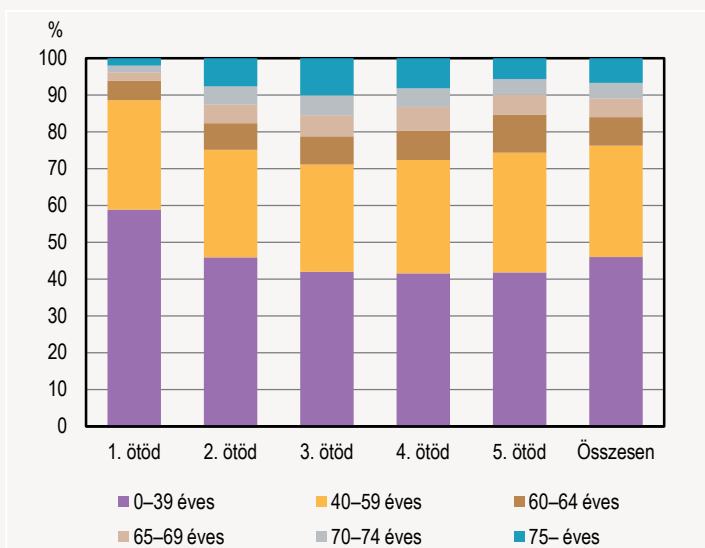
Forrás: KSH NKI Életünk fordulópontjai felvételek.

Nyugdíjazás és jövedelmi helyzet

A háztartás-statisztikai adatok szerint az idősök jövedelmi helyzete a fiatalabbakhoz, főleg a gyermeket nevelő családokhoz képest nem tekinthető kedvezőtlennek. A legszegényebb jövedelmi ötödben (1. ötöd) a 60 évesnél idősebbek aránya 11%, míg a leggazdagabb jövedelmi ötödökben (4. és 5. ötöd) 25% feletti. A nyugdíjas státusz tehát nem feltétlenül jelent szegénységi kockázatot, mivel a nyugdíj biztos, állandó jövedelemnek számít. Ugyanakkor fontos szem előtt tartani azt is, hogy a nyugdíjba vonulásig felhalmozott javak szintén jelentős szerepet játszanak abban, hogy milyen a nyugdíjas életszakasz minősége. A jövedelmi viszonyokkal kapcsolatos kutatások mindemellett rámutattak arra is, hogy az egész életen át felhalmozott tartalékok többnyire azokba a generációk közötti transzferekbe épülnek be, amelyek az idősektől a fiatalok felé áramlanak.

3. ábra

Az egyes jövedelmi ötödkhöz tartozók megoszlása korcsoportok szerint, 2014

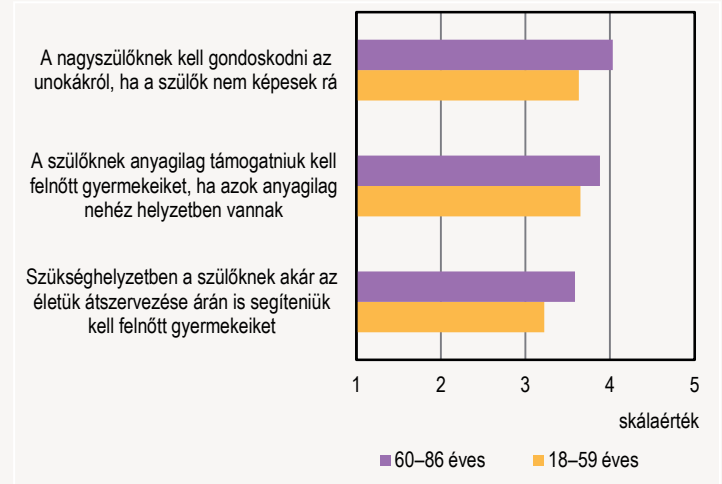

Forrás: KSH Háztartási költségvetési és életkörülmények adatfelvétel.

A jelenlegi idősödő generáció számára az anyagi transzfereken túl az is természetes, hogy munkájukkal, idejükkel, de akár életük átszervezésével is támogassák felnőtt gyermekeiket, ha azok nehéz helyzetbe kerülnek.

4. ábra

A szülők felnőtt gyermekeikkel szembeni kötelességeinek megítélése* korcsoportonként, 2013

* Ötfokú skálán.

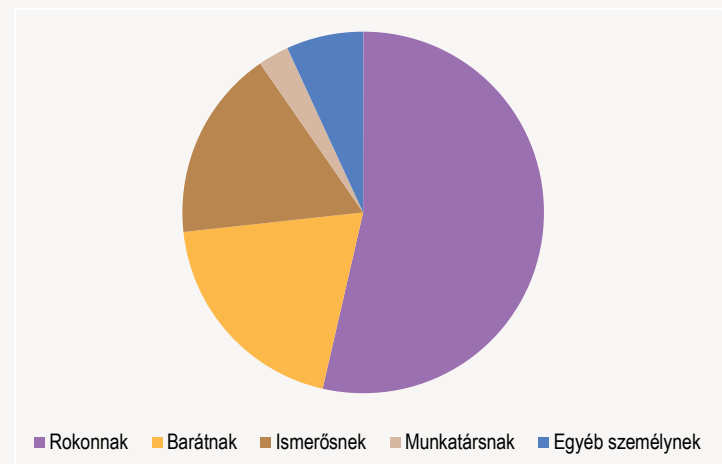
Forrás: KSH NKI Életünk fordulópontjai felvétel.

A minden korosztály számára kedvező társadalom

Az öregedés kérdésköre korántsem szűkül kizárólag az anyagi biztonság kérdésére, a fenntartható és alkalmazkodó nyugdíjrendszer kidolgozására, a mindenkire kiterjedő magas színvonalú egészségügyi ellátás biztosítására. A generációk harmonikus együttéléséhez elengedhetetlen figyelembe venni egyrészt az életkorhoz kapcsolódó, másrészt az olyan nem specifikus tényezőket is, mint a nyugdíjazás utáni aktivitás (önkéntes munka, utazás) vagy az egészségmegtartó programokban való részvétel. A generációk közötti szolidaritás legfőbb indikátora az önkéntes munkavégzés vállalása. A 60 évesnél idősebbek több mint harmada végez önkéntes munkát, túlnyomó többségük családon belül segít, de a barátok és az ismerősök is jelentős mértékben részesülnek (20–20%) segítségből.

5. ábra

Az 55–74 évesek önkéntes munkája aszerint, hogy kinek a javára segített, 2014

Az egészségmegtartó programokon való részvétel mellett a szellemi frissességet és a fizikai aktivitást egyaránt segít megőrizni az utazás. A 65 éven felüliek 35%-a engedheti meg magának, hogy évente legalább egyszer nyaralni menjen. Kifejezetten egészségmegőrzés céljából mintegy 10%-uk utazik.

2. tábla

A 60–86 évesek vélekedései az életről, 2013

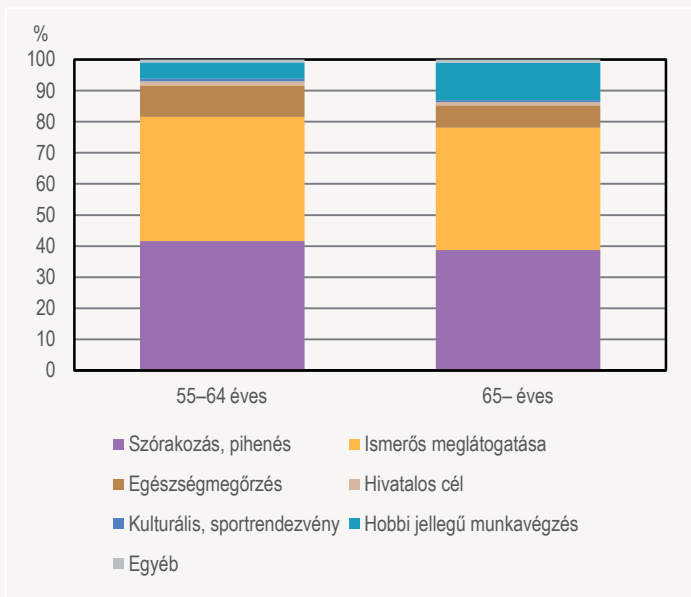
(%)

Megnevezés	Egyáltalán nincs így	Inkább nem igaz	Inkább igaz	Teljesen igaz
Bízom a jövőben	11	24	40	25
Mindennapi dolgaimat nem tudom befolyásolni	34	34	24	8
Manapság annyira komplikált az élet, hogy nem is tudom, mitévő legyek	35	30	25	10
Aki vinni akarja valamire az életben, rákényszerül arra, hogy egyes szabályokat áthágjon	26	23	33	17
A munkában általában nem lelem örömet	66	22	8	4
Senki nem törődik azzal, hogy mi történik a másik emberrel	24	27	32	17

Forrás: KSH NKI Életünk fordulópontjai felvételek.

6. ábra

A belföldi utazások megoszlása az utazás célja szerint, 2014

Forrás: KSH A lakosság utazási szokásai felvétel.

Az egész társadalom számára fontos cél, hogy az időskorúak ne veszítsék el önállóságukat, ne szigetelődjenek el, hanem továbbra is a szűkebb vagy tágabb közösség hasznos tagjának érezzék magukat. A minden korosztály számára kedvező társadalom kialakításának alapköve a generációk közötti kapcsolattartás erősítése, ezzel párhuzamosan a generációs feszültségek enyhítése. A generációk közötti társadalmi egymásra utaltság létezéséről és mértékéről olyan szubjektív mutatók, mint a feleslegesség érzésének, az idősebb generáció munkájának megbecsültsége vagy a jövőbe vetett bizalom indikátora alapján szerezhetünk információt. Kutatási eredmények szerint a 60 évesnél idősebbeknek közel fele úgy érzi, hogy az emberek törődnek azzal, hogy mi történik a másik emberrel, és kétharmaduk bízik a jövőben. A generációs különbségek áthidalásához, az egymás elfogadásához és a minden korosztály számára kedvező társadalmi viszonyok kialakulásához jelentős mértékben hozzájárulhat az, ha a mostani fiatal és középgeneráció tagjai bíznak abban, hogy majd idős emberként is szükség lesz rájuk.

Elérhetőségek:

kommunikacio@ksh.hu

[Információs szolgálat](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789

www.ksh.hu